

udělilo představenstvo, tedy zase, že došlo k usnesení představenstva. To pokládá komentář za postačitelé, i kdyby snad bylo podle stanov třeba ještě nějakého dalšího opatření, na příklad schválení dozorčí radou, anebo kdyby stanovy o zřízení prokury neměly předpisu nebo výslovně je zakazovaly.

Čís. 9741.

Nedal-li při fideikomisární substituci substitut fiduciáři svolení k podstoupení dluhu, nemůže se věřitel po úmrtí fiduciáře domáhati zaplacení dluhu na substituční podstatě.

Stalo-li se substituční jmění po smrti fiduciáře neobmezeným vlastnictvím přihlásivšího se dědice (substituta), nemohou se osobní věřitelé zůstavitele domáhati úhrady svých nároků ze jmění dříve substitučního.

§ 642 obč. zák. týká se jen věřitelů, spadajících pod ustanovení §§ 632, 635, 640 obč. zák.

(Rozh. ze dne 15. března 1930, R I 110/30).

Procesní soud první stolice zamítl žalobu proti substituční podstatě po Alexandru K-ovi, zastoupené přihlásivším se dědicem Jindřichem K-em, již podala universální dědička po advokátu o zaplacení odměny za právnické práce. D ů v o d y: Soud obmezil jednání na rozhodnutí o oprávněnosti námítky nedostatku pasivního oprávnění. Soud uznal oprávněnost této námítky a proto žalobu zamítl, vycházeje z těchto úvah. Vyplývá z tvrzení žalobce samého, že veškeré práce, o které jde, byly objednány dřívějším držitelem svěřenství Alexandrem K-em a že se týkaly tohoto svěřenství. Přes to má soud za to, že žalobce není oprávněn požadovati náhradu za práce na substituční pozůstalosti po Alexandru K-ovi, nýbrž mohl by ji požadovati od pozůstalosti zpupné. Fideikomisáři podle § 613 obč. zák. přísluší, než nastane případ substituce pokud se týče svěřenského náhradnictví, jen omezené vlastnické právo správy a závazky požívatel. Nemůže proto dědic nemovitost zatížit, leč se svolením poručenského úřadu, poněvadž jinaké zatížení dotýkalo by se přímo podstaty, kteráž musí býti zachována osobám v druhé řadě povoláním. Zákaz zadlužení jest již v pojmu svěřenského náhradnictví. O d v o l a c í s o u d zrušil napadený rozsudek a vrátil věc prvému soudu, by, vyčkaje pravomoci, řízení doplnil a znovu rozhodl. D ů v o d y: Soud odvolací nesdílí názor odvolatelky, že žaloba na substituční pozůstalost je přípustná proto, že fiduciář (v tomto případě Alexander K.) měl jako požívatel substitučního (svěreneckého) jmění nárok podle §§ 613 a 509 obč. zák. na užívání jmění a na všechny jeho plody, tudíž na čistý výnos zbývající po odpočtení všech výloh, k nimž patřily i výlohy právního zastoupení, neboť z toho by se právě mohlo souditi, že případný výnos ještě nespotřebovaný, od kterého se srážejí řečené výlohy, tvoří vlastně zpupnou pozůstalost. Ale stejně nelze přisvědčiti všeobecně právnímu názoru prvního soudu, že žaloba

na substituční pozůstalost není již proto přípustná, že uplatňovaná pohledávka nevznikla se schválením substitučního (svěřenského) soudu. Vždyť se může po případě jednat o dluh, který zatěžuje substituční podstatu, an byl učiněn právě v zájmu jejího zachování, a žalující strana tvrdí, že žaluje o zaplacení za právnické práce vykonané pro svěření. Třebaže práce ty byly provedeny na objednávku dočasného uživatele, ale v zájmu substitučního (svěřenského jmění), není vyloučeno, že jdou též k tíži onoho jmění, jak žalující uvádí, a nejen dočasného uživatele jako objednatele prací. Také zřizovací listina o svěření a eventuelní dohoda podle zák. čís. 179/1924 mohou tu míti význam. Předpis § 613 obč. zák. chrání čekatele proti dočasnému uživateli (fiduciáři), nevyklučuje však nároky věřitelů substitučního jmění, které se skutečně jmění toho týkají (srovnej rozh. nejv. soudu čís. 7761 sb.). Při dluhu, který zatěžuje substituční jmění, jde vedle případného nároku proti uživateli i o nárok na jmění substituční a může proto i substituční pozůstalost býti žalována. První soud neprobíral blíže povahu uplatňované pohledávky, zda se týká zcela nebo z části substitučního jmění v řečeném smyslu, či zcela nebo z části zpupného jmění po Alexandru K-ovi a proto nelze na dosavadním základě rozhodnouti; řízení při právním názoru prvního soudu zůstalo kusé, a ani spisy o svěření, kterých se první soud dovolává, nepodávají v tom směru vysvětlení. Bude proto třeba řízení doplniti, zejména probrati a zjistiti, zda a pokud žalobní pohledávka zatěžuje substituční jmění. Důkazy o sporných tvrzeních stran v tom směru byly nabídnuty a podle potřeby bude je nutno provésti. Poukazuje se ještě na jednu okolnost, která sice ve sporu nebyla výslovně přednesena, ale na kterou bude třeba též hleděti, ji probrati a zjistiti. Jde tu vlastně o právní posouzení vzhledem na zákon čís. 179/1924. Není totiž vyloučeno, že se jmění substituční stává nyní po smrti Alexandra K-a neobmezeným vlastnictvím (allodem) přihlásivšího se dědice Jindřicha K-a a že je tento i dědicem zpupného jmění po zůstaviteli. Řešení této otázky podává se z námitky žalované strany, že měla býti žalována zpupná pozůstalost Alexandra K-a. Stalo-li se substituční jmění nyní zpupným jměním, mohli by se i osobní věřitelé zůstavitele domáhati úhrady svých nároků ze jmění dříve substitučního, což platí i opačně, a nemělo by proto smyslu, by měla býti ještě zvlášť žalována zpupná pozůstalost, kdyby jmění substituční bylo nyní allodem. V tom směru je ovšem též třeba věc probrati a zjistiti, ježto se, jak již uvedeno, rozhodnutí prvního soudu stalo na základě nepostačujícím k rozhodnutí, byl napadený rozsudek zrušen a zařízeno doplnění řízení podle § 496 čís. 2 a 3 c. ř. s.

Nejvyšší soud zrušil usnesení odvolacího soudu a uložil mu, by, pomina důvody, z nichž zrušil rozsudek prvního soudu, po případném opětovém odvolacím jednání znovu rozhodl.

D ů v o d y:

Jde o fideikomisární substituci ve smyslu zákona o zrušení svěření ze dne 3. července 1924 čís. 179 sb. z. a n. (§ 3) a tudíž ve

smyslu § 608 a 613 obč. zák., jak bezespono a spisy prvního soudu F 25/98, zejména jeho usnesením ze dne 27. ledna 1926, jímž vysloveno, že bývalé realní svěřenství K-ů přechází podle § 2, 3 zákona o zrušení svěřenství ve fideikomisární substituci a že bude soud po vyřízení předložené dohody činným nadále jako soud substituční, poněvadž fiduciář Alexandr K. má stále bydliště v Praze — prokázáno a jak z toho i sama žalobkyně ve svém odvolání vychází. Podle § 613 obč. zák. má však fiduciář jen právo požívání, takže podstata substitučního jmění musí zachována býti nedotčena (§ 509 obč. zák.). Nemůže tedy fiduciář o sobě učiniti disposici, dotýkající se podstaty, zejména tedy udělati dluh, za nějž by ručila podstata substituční: to by mohl jen se svolením substituta, pokud se týče, byl-li by tento nesvéprávný, jen se svolením jeho zákonného zástupce a substitučního soudu, při čemž však pamatovati sluší, že zákonný zástupce substitutův a substituční soud nejsou oprávněni ve prospěch fiduciáře a na úkor nesvéprávného substituta substituční podstatu zatížití, jinými slovy ze substituční podstaty jakožto jmění substitutova jakýmkoli způsobem fiduciáři dary činiti, a že tedy v případě takové neoprávněné dispozice na př. zatížení hypotekou pro dluh fiduciářův, má substitut nejen snad syndikátní nárok proti substitučnímu soudu, kdyby tu podmínky jeho byly, pokud se týče náhradní nárok proti zákonnému zástupci svému pro špatnou správu, nýbrž i obranu, po případě žalobu proti třetí osobě, jež z neoprávněné dispozice nabyla práv, na neplatnost těchto práv, pak-liže tato třetí osoba o svazku substitučním a tudíž o neoprávněnosti dispozice věděla neb věděti musila, takže ji stihá výtkou obmyslnosti obrana (žaloba), jež spadá pod t. zv. exceptio neb actio doli generalis. Tak přísně vyložil nejvyšší soud ochranu v zákoně substitutu poskytnutou (§ 613 obč. zák.) v rozhodnutí čís. 9080 sb. n. s., kde uznal, že zákonný zástupce nesvéprávného substituta a substituční soud byli oprávněni substituční statek hypotekou zatížití jen, šlo-li o investice nebo meliorace ve prospěch substituční podstaty (srv. §§ 514—517 obč. zák., kde pak substituční soud musí nad tím bděti, by zápůjčka byla skutečně na investice neb meliorace obrácena, že však oprávněni nebyli zatížití substituční nemovitosti hypotekou pro dluh, jež fiduciář uzavřel pro svůj osobní prospěch, a že to má vliv i na právní postavení hypotekárního věřitele, věděl-li neb musel-li věděti o substitučním svazku. V souzeném případě však tyto otázky odpadají. Neboť substitut jest svéprávný a žalobkyně vůbec netvrdí, že svolil fiduciář k tomu, by udělal dluh k tíži, na účet substituční podstaty, třebaže dluh nebyl hypotekárním. Ale žalovaná jest »substituční pozůstalost« po Alexandru K-ovi, shora (v usnesení ze dne 27. ledna 1926) udaném fiduciáři, tedy patrně substituční podstata, t. j. jmění stížené fideikomisární substitucí tamže uvedenou. An fiduciář zemřel, nemá již práva na požitky ze substituční podstaty, ze kterých by se žalobkyně na něm jedině hojiti mohla, nýbrž požitky náležejí od té doby substitutu, a žádá-li tedy žalobkyně zažalovanou částku od »substituční pozůstalosti«, pokud se týče z ní, není v právu, neboť to jí žádá z majetku substitutova, jenž jí dlužen není, ana, jak

uvedeno, jeho svolení ke kontrahování tohoto fiduciářova dluhu žalobkyně ani netvrdila. I když tedy žalobkyně, která v žalobě uváděla, že práce právnické, o jichž zapravení jde, konány byly na příkaz Alexandra K-a jako držitele svěřenství pro svěřenství, v protokole ze dne 28. června 1929 tvrdila, že práce ty jmenovaný objednal pro substituční jmění jako jeho držitele, nemá to proti žalované straně významu, ana žalující netvrdí, že substitut tak neb onak k tomu jako substitut přistoupil nebo to schválil, tak, by práce šly na účet substituční podstaty. Odvolací soud dokládá se rozhodnutím čís. 7761 sb. n. s., jež na souzený případ nedopadá, neboť v něm šlo o to, že nelze povolit dražbu na nemovitost stíženou fideikomisární substituací, když exekuční titul zní jen proti fiduciáři a nikoli i proti substitutovi, což ovšem jest úplně správné a srovnává se i s výklady shora cit. rozhodnutí čís. 9080 sb. n. s. Ani další důvod odvolacího soudu nelze přijati, ten totiž, ježto prý není vyloučeno, že se jmění substituční stává nyní po smrti fiduciáře Alexandra K-a neobmezeným vlastnictvím (allodem) přihlášeného dědice Jindřicha K-a — mohli by prý i osobní věřitelé zůstavitele domáhati se úhrady svých nároků ze jmění dříve substitučního, stalo-li se nyní allodem. Neboť, kdyby byl tento názor správný, došlo by právě k tomu, že by fideikomisární substitut byl proti fiduciáři bez ochrany, neboť fiduciář mohl by nadělati volně dluhů, jež by sice za jeho života substituční podstatu netížily a z ní hrazeny býti nesměly, avšak po jeho smrti, kdy substituční podstata stane se neomezeným vlastnictvím (allodem) substituta, by to už neplatilo a jich úhrada z vlastnictví toho by byla přípustná, kdežto účel ústavu je právě opačně ten, by zůstala substituční podstata dispozicemi fiduciářovými nezatížena a dostala se neztenčena do rukou substituta. Avšak tato fideikomisární substitute vznikla, jak shora uvedeno, ze svěřenství a žalobkyně v žalobě tvrdila, jak už uvedeno, že zažalovaná částka představuje účet za právnické práce konané na příkaz Alexandra K-a, tehdejšího držitele svěřenství (jenž se potom následkem zákona o zrušení svěřenství stal fiduciářem), pro toto tehdejší svěřenství (přešlé potom následkem citovaného zákona v nynější fideikomisární substituaci) a odvolací soud i na to klade důraz a praví, že, byly-li práce ty provedeny v zájmu tehdy svěřenského, nyní substitučního jmění, není vyloučeno, že jdou též na účet tohoto jmění, nikoli jen na účet dočasného jeho uživatele jako objednatele prací. Tu není věc na první pohled jasná, nýbrž jest ji zkoumati podle jednotlivých ustanovení zákona o svěřenství, neboť, kdyby závazek hraditi řečené práce byl stihal již svěřenstvo, postihoval by majetek ten i nadále, třeba že přešel ze svěřenství ve fideikomisární substituaci. Tu praví především § 631 obč. zák., že držitel svěřenství má všechna práva vlastníka požitelného, že však mu nenáleží podstata: to tedy vyjde s § 613 obč. zák. na jedno. Rovněž jest bez významu § 632, jenž praví, že, zastaví-li držitel plody svěřenství nebo svěřenský statek sám, platí zastavení jen pro onu část plodů, kterou byl oprávněn vybrati, ne však pro svěřenský statek neb onu část plodů, jež náleží nástupci: neboť i tu se dispozici držitelově upírá všecek účinek proti nástupci. Podle

§ 635 smí držitel zadlužití svěřenský statek do jedné třetiny, avšak jen se svolením fideikomisního soudu; poněvadž žalobkyně netvrdí, že si držitel opatřil svolení soudu ke kontrahování zažalovaného dluhu, odpadá i tento předpis. Dále jest bezpředmětným i předpis § 640, že nástupce jest povinen platiti jen ty dluhy svého předchůdce, jež tento učinil se soudním schválením, neboť jak už řečeno, žalobkyně soudní schválení netvrdila. Posléze nemá význam ani § 641, když předpisuje, že, učinil-li předchůdce k zachování nebo k důležitému zvelebení svěřenství značný náklad, k němuž by byl býval oprávněn svěřenský statek zadlužití, musí se mu tento náklad nahraditi, k vůli čemuž však nástupce může statek do jedné třetiny zatížití: nemá to významu, ježto tu jde jen o poměr mezi předchůdcem a nástupcem, jak se náklad mezi nimi má vyrovnati, nikoli však o poměr držitele svěřenství, ať předchůdce nebo nástupce, k věřitelům jako osobám třetím, naopak ani se nepředpokládá, by si předchůdce peněz na náklad potřebný vypůjčil, nýbrž mohl jej niknouti z vlastních prostředků. Podle § 642 může ostatně svěřenský věřitel žádati zaplacení dluhu, i když vázne na svěřenském majetku se svolením soudu, jen z důchodů (užitků), nikoli však z kmenového jmění: pokud tedy žaloba žádá zaplacení vůbec, bez omezení na užitky, tedy i z kmenového jmění, není již proto oprávněna; pokud však je v tom obsaženo i žádání o zaplacení z užitků, není oprávněna proto, že, jak právě podrobně rozbořem jednotlivých ustanovení dovozeno, nejde vůbec o svěřenský dluh, o svěřenského věřitele, jež předpis výslovně předpokládá. Neboť tím, že je někdo věřitelem svěřenského držitele, nestal se ještě tím samým již také věřitelem svěřenství t. j. věřitelem »dluhu na svěřenství váznoucím«, jak předpis praví. Předpis § 642 myslí jen věřitele spadající pod předchozí ustanovení (§ 632, 635, 640), jímž právě žalující není, pokud se týče její předchůdce ve věřitelství podle hořejších výkladů nebyl. Praví-li posléze odvolací soud, že také zřizovací listina o svěřenství a eventuelní dohoda podle zákona čís. 179/24 o zrušení svěřenství mohou tu míti význam, jest odvětiti, že to by bylo bývalo věcí žalobkyně, by se na zřizovací listinu neb na eventuelní dohodu byla odvolala a příslušné ustanovení její byla uvedla, což však se nestalo. Podle § 182 c. ř. s. má soud sice působiti k tomu, by uplatňované nároky a obrany byly vyčerpávajícím způsobem skutkově doloženy, avšak soud sám nemůže vnášeti do sporu ani nové nároky ani nové obrany, t. j. takové, jež strany samy neuplatnily, a jen v tomto omezeném rámci jest rozuměti i předpisu § 496 čís. 3 c. ř. s., jak dokazuje § 482 c. ř. s., jenž zapovídá, by v odvolacím řízení uplatňován byl nový nárok neb nová obrana. Žaloba však neuplatňovala jako důvod žalobního nároku ani zřizovací listinu ani dohodu (dohodu jen v tom smyslu, že jest Jindřich K. i na základě dohody i v případě neschválení na základě zákona »nástupcem ve svěřenství«), nýbrž musela rozuměna býti v tom smyslu, že povinnost k zaplacení zažalované pohledávky stihá žalovanou stranu po zákonu, jež ovšem strana citovati nemusí (*jura novit curia*): dosazovati nyní jako důvod žalobního nároku zřizovací listinu nebo dohodu bylo by měniti důvod žaloby (§ 235 c. ř. s.), což

v odvolacím řízení podle § 483 třetí odstavec c. ř. s. jest nepřípustno. Nelze tedy ukládati prvému soudu, aby se listinou a dohodou tou zabýval a důvod k založení žalobního nároku v nich hledal.

Čís. 9742.

Ubytování vojska na Slovensku.

§ 35 zák. čl. XXXVI:1879 vztahuje se jen na ubytování trvalé.

O ubytování v případě mobilisace jedná zák. čl. LXVIII:1912.

(Rozh. ze dne 15. března 1930, R I 147/30).

Soud první stolice (krajský civilní soud v Praze) odmítl pro nepřípustnost pořadu práva žalobu o náhradu škody z ubytování vojska na Slovensku. Rekursní soud zamítl námitku nepřípustnosti pořadu práva. Důvody: Soud první stolice rozhodl, že tento spor nepatří na pořad práva, poněvadž jde o náhradu za poškození objektů zabraných za účelem přechodného ubytování vojska podle zákona čl. XXXVI:1879 a o této náhradě rozhodují podle § 20 tohoto zákona správní úřady. Názor tento nepokládá rekursní soud za správný. Zákon čís. XXXVI:1879 v § 1 rozeznává ubytování stálé a přechodné a v § 2 vykládá tento dvojí pojem. Podle tohoto výkladu jest pokládati za přechodné ubytování vojska jen takové, které se stalo z podnětů přechodných a jen na dobu těchto podnětů, na př. při pochodech, vojenských cvičeních a pod. Podle žaloby zabralo československé vojsko v lednu 1919 budovy a šad velkostatku v T. na Slovensku náležejícího žalobci, užívá jich až dosud a za ubytování vyplácí žalobci vojenský erár ubytovací poplatky. Na těchto objektech způsobilo vojsko žalobci škodu, již se domáhá touto žalobou. Uváží-li se, že vojsko zabraných místností od ledna 1919 až do dnešního dne používá, nelze tvrditi, že se ubytování vojska v zabraných místnostech stalo jen z podnětu přechodného, nýbrž za tím účelem, by tam stále bydlelo, poněvadž k jeho ubytování jiných místností není po ruce. Nelze proto toto ubytování pokládati za přechodné, i když obě strany souhlasně tak uvádějí, nýbrž za stálé ubytování vojska. Je to stejné ubytování, jako když obec vystaví kasárna a v nich se vojsko ubytuje a stát platí za toto ubytování poplatky ubytovací. A tu § 35 ubyt. zákona stanoví, že škodu způsobenou na takových objektech lze jen soudně vymáhati. Není proto pořad práva vyloučen. Na souzený případ nelze použiti zákona čís. 304/1921, poněvadž se zabraní budov stalo v roce 1919, kdy tohoto zákona ještě nebylo a zákon o ubytování dosud jest v platnosti.

Nejvyšší soud zrušil usnesení nižších soudů a uložil prvému soudu, by, doplně řádně řízení, znovu rozhodl.